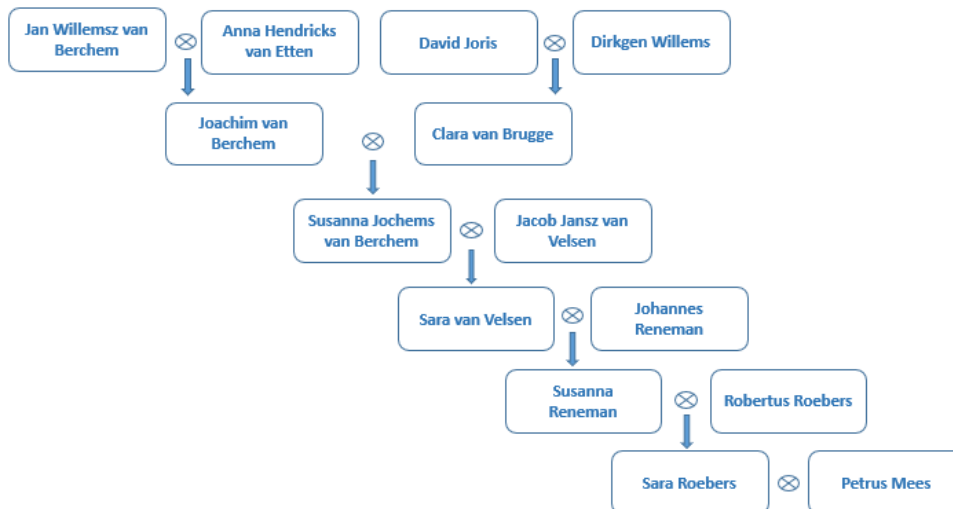

Clara van Brugge en Joachim van Berchem

Dit artikel gaat over Clara van Brugge en haar man Joachim van Berchem. Clara was een dochter van de, vermoedelijk behoorlijk, charismatische leider van de wederdopers, David Joris. Joachim behoorde tot een adellijke Belgische familie die behoorden tot de aanhangers van David Joris. Over zijn voorouders gaat het artikel Van Berchem.

Clara van Brugge was een van mijn 8.192 stamoudgrootmoeders. Zij werd geboren rond 1526 als dochter van David Joris en Dirkgen Willems, een *'dertele linnennaister'*, zoals Ubbo Emmius haar noemde.¹ De leraar Nederlands en schooldirecteur G.C. Hoogewerff schrijft in een roman uit 1826 over David, dat de vrouw van David een dochter was van de Delftse glasschilder Willem Jacobsz. Aardig voor het verhaal, leerling glasschilder wordt verliefd op de dochter van de leermeester, maar ik heb hiervoor nergens bevestiging kunnen vinden.²

Clara trouwde met Joachim van Berchem (zie afbeelding), zoon van Jan van Berchem en Anna van Etten³. Joachim werd geboren rond 1520. Hij stierf op 1 september 1574⁴ op het familiekaasteel van Binningen bij Bazel en werd begraven in de St. Margarethe-Kerk in Binningen.

¹ Cramer, 15

² Hoogewerff, G.C. (1926). De profeet.

³ Zie het artikel over de Van Berchems.

⁴ Die spätern Schicksale der niederländischen Familien: David Joris und seine Gemeinde in Basel (1949), in Basler Zeitschrift für Geschichte und Altertumskunde. 48. 1949. <https://bit.ly/3vy0bGq>

Joachim van Bingen.

De vader van Joachim, Jan van Berchem, trouwde in 1511 of 1512 met Anna Hendricks van Etten, dochter van Henri van Etten en Marie van Merwede. Jan was schout van Etten en heer van Schilde. Dankzij zijn vrouw bezat hij het kasteel Nobelaer in Etten. Hij was, naar verluidt, zeer vermogend. Hij volgde zijn zwager Henri van Etten op als burgemeester van Etten. In 1527 huurde hij een groot pand aan de Lange Nieuwstraat in Antwerpen, genaamd Hof van der List, dat toebehoorde aan Claire van de Werve en haar broers, kinderen van Rasse van de Werve.⁵

Jan was, net als zijn vrouw, een volgeling van David Joris en beiden werden van ketterij beschuldigd. Op 2 augustus 1544 daagde Karel V Anna (haar man is twee jaar eerder overleden) voor de Raad van Brabant op straffe van verbanning. Zij wordt in 1545 samen met haar kinderen, Joachim en Reinier, daadwerkelijk verbannen met in beslagname van haar goederen omdat zij David Joris geruimen tijd te haren huize had *'gelogeert gehad'* en haar zoons, omdat zij met hem *'conversatie'* gehouden hadden en *'in zijn damnabile opinie souden weesende adherende'*⁶.

Ook Joachim was een vurig aanhanger van David Joris en samen met zijn vrouw, zijn moeder, broer Renatus en zijn zuster Anne, volgde hij David in 1544 naar Bazel. Hij verloor daarmee zijn bezittingen in België, die door keizer Karel V geconfisceerd werden.

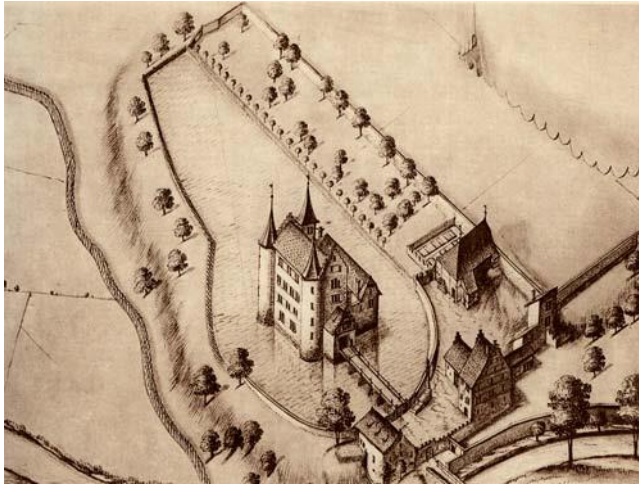
Toch was de familie bepaald niet armlastig, want David Joris kocht niet alleen het kasteel van Binningen⁷, maar ook het naburige landgoed van de St. Margarethe-Kerk en het koor van de kerk,

⁵ Op deze plek zou in 1531 de nieuwe beurs van Antwerpen zijn gebouwd.

⁶ Ned. Arch. K.G., N.S., XVIII, 158

⁷ Drie dagen na de dood van Joachim werd het kasteel dat ook toebehoorde aan Hans van Brugge en Anna van Lier verkocht aan Niklaus von Hattstatt voor 9000 gulden en 100 Zonnekronen.

evenals het Haus zum Spiess (Spiesshof) op de Heuberg⁸ en Haus zur Trotte, op de Fröschgasse⁹ in Bazel.¹⁰ Later ging het kasteel over in handen van Joachim van Berchem die begraven werd in de St. Margaretha-kerk. Zijn grafsteen werd in 1962 teruggevonden en kreeg een plaats op het kerkhof bij de kerk.¹¹

Het vijverslot Binningen op een aquarel van Albrecht Knauw uit 1660.

St. Margarethe-Kerk in Binningen.

⁸ Gekocht in mei 1546 voor 800 gulden van Hans Bockstecher. David gebruikte toen de naam Johan van Brugge. Jösel, Martin (1996). Am Heuberg spukt es: David Joris. Basler Stadtbuch.

https://www.baslerstadtbuch.ch/_permalink/stadtbuch/02f52c10-46c5-4102-b2d3-675c25d808eb

⁹ De Fröschgasse heet tegenwoordig de Schützenmattstrasse en ligt op de linker Rijnsoever in het centrum van Bazel.

¹⁰ De Spießhof werd op 17 januari 1560 verkocht aan Niklaus Rispach en zijn vrouw Küngold Offenburg. Het huis Zur Trotte werd op 27 oktober 1571 verkocht voor 300 gulden aan Lienhart Elpsen.

¹¹ <https://altbasel.ch/ruhe/st.margarethen.html>

Grafsteen van Joachim van Berchem (1574) op het kerkhof bij de St. Margarethe-Kerk in Binningen.

De Spiesshof am Heuberg die Joris, vermoedelijk samen met Joachim van Berchem kocht in 1546. Hier leefde Joris tot zijn dood in augustus 1556. De renaissancevleugel is van later datum.¹²

Clara en Joachim krijgen de volgende kinderen:¹³

- Adelberg van Berchem, geboren rond 1545 in Bazel. Hij trouwde met Emerentia Yetwigs en met Catharina de Vogt. Met Emerentia kreeg hij twee dochters, Elisabeth en Anne, met Catharina twee zoons, Jürgen Georg van Berchem (koopman in Bremen) en getrouwd met Sara von Verden en Cord van Berchem.
- Clara van Berchem, gedoopt op 16 januari 1547 in de St. Leonard in Bazel en overleden vermoedelijk voor 1 juni 1603. Zij was getrouwd met Hans-Ulrich Langenauer/Langnouwers, geboren in Bazel of Augsburg en mogelijk met Jacques de Lisbonne/Lixbona. Hun dochter

¹² <https://bit.ly/34bl6CQ>

¹³ www.ranst-berchem.org

Theodora Langnouwers overleed op 10 september 1621 en ligt begraven in de kerk van Moerbeke.¹⁴

- Gideon van Berchem, gedoopt op 22 januari 1548 in de St. Leonardkerk in Bazel, overleden voor 4 september 1574.
- Bernard van Berchem, gedoopt op 22 augustus 1549 in de St. Leonardkerk in Bazel, overleden voor 4 september 1574.
- Sara van Berchem, gedoopt op 15 september 1550 in de St. Leonardkerk in Bazel en overleden tussen 1572 en 4 september 1574. Zij was mogelijk getrouwd met Jean de Steiger.
- Gabriel van Berchem, gedoopt in 1551 in de St. Leonardkerk in Bazel, overleden na 1597. Hij was controleur van de artillerie. Hij was mogelijk getrouwd met Wendeline van Poelen en in ieder geval op 28 december 1593 (ondertrouw 18 december 1593) met jonkvrouw Catharina de Malfiance uit Dordrecht, weduwe van Jan de Lisbonne/Jan de Lixbona. Gabriel woonde in 't Gulde Cantoor/Contoir aan de Verwersdijk, tegenover de Choorstraat in Delft.
- Maria van Berchem, geboren in september 1559, overleden voor 1566.
- Susanna van Berchem, mijn voorouder. Ook zij ging aanvankelijk mee naar Emden. Zij trouwde met Jacob van Velzen uit Brielle.
- Hans Hector van Berchem, geboren in of na 1561. Ook hij ging naar Emden, waar hij trouwde met Anna Nunninckhoff/Nunchhoff. Zij hadden een dochter Theodora (Dirkje) van Berchem, die was getrouwd met Harmannus ter Braeck en die overleed op 28 maart 1641.

Uiteindelijk liep het niet goed af met David Joris en, zij het in minder ernstige mate, met zijn familieleden. Drie jaar na zijn dood in 1556 werd David alsnog veroordeeld wegens ketterij en belandde zijn stoffelijk overschot op de brandstapel. De Van Berchems kwamen allemaal in het gevang (13 maart 1559-12 mei 1559), waaruit zij werden vrijgelaten toen zij berouw toonden tijdens een verzoeningsceremonie in de kathedraal van Bazel (6 juni 1559).

Hoewel zij daarna nog enige tijd in de stad bleven, hebben ze Bazel uiteindelijk verlaten. Adelberg vertrok samen met zijn moeder en overlevende broers en zus naar Emden. De oudste zoon vestigde zich in Bremen, de jongste bleef in Emden. Susanna kwam door haar huwelijk in Brielle terecht. Ook Clara en Gabriel kwamen uiteindelijk in de Nederlanden terecht.

Bernhard Kirchen

Na de dood van Joachim op 1 september 1574 hertrouwde Clara met de arts Bernhard Kirchen met wie zij op het eind van de zestiende eeuw (kort na 1581) in Emden woonde en die in de herfst van 1602 in Rotterdam is overleden.¹⁵ Onder het pseudoniem Huygelmumzoon heeft Bernhard in 1600 met *Leven en leer van D.J.* zijn schoonvader verdedigd tegen Ubbo Emmius, die in 1597 zijn *Grundtlick bericht* had uitgegeven, waarin hij David Joris aanvalt. Mede namens Gabriel van

¹⁴ <https://bit.ly/3c9geCl>

¹⁵ Volgens Ubbo Emmius verschuilde hij zich ook achter het pseudoniem D. Andreas Huygelmumzoon. Kist, N.C. en Royaards, H.J. (1845). *Archief voor kerkelijke geschiedenis, in zonderheid van Nederland*, blz. 109. Leiden: S.J. Luchtmans.

Berchem, zoon van Clara en Joachim, heeft Bernhard in 1597 bij de magistraat van Emden geprobeerd te verhinderen dat *Onderrichtinghe* van Emmius gedrukt werd.¹⁶

¹⁶ Cramer, A.M. Cramer. (1845) Levensbeschrijving van David Joris. In Kist, N.C. & Rooyards, H.I. (1845). *Archief voor kerkelijke geschiedenis inzonderheid van Nederland. Zestiende deel*. Leiden: S. en J. Luchtmans. <https://bit.ly/3nH2jKm>